

III. évfolyam 10. szám 1992. október

HÍRMONDÓ

NÓGRÁD MEGYE KÖNYVTÁRAINAK TÖRTÉNETE

A megyei könyvtár fejlődése és tevékenysége (1953-1966)

1953. január

Budapesten megrendezik az I. Országos Könyvtári Konferenciát, melyen részt vettek a megyei könyvtárosok képviselői is.

1953. december 30.

A Népművelési Közlönyben megjelent a megyei könyvtárak működési szabályzata.

1954. március

Megtartják a Könyvtárosok Országos Értekezletét. A közművelődési könyvtárak és könyvtárosok közötti "Felszabadulási Verseny"-t hirdetik meg; melynek általános szervezését a megyei könyvtárak végzik.

1954.

Megváltozik a könyvbeszerzési, könyvellátási rendszer.

A megyei könyvtár költségvetésében biztosítják az egész megye beszerzési összegét. A járási könyvtárak a számukra meghatározott keret lehetőségei szerint a megyei könyvtár közreműködésével rendelik meg a könyveket.

1955. május

Megrendezik a magyar könyvtárosok II. Országos Konferenciáját, melynek legfőbb témája a készülő könyvtárügyi alaprendelet tervezetének megvitatása.

1955. első félév

A Népművelési Minisztérium vizsgálatot tart. A jelentés feltárja a megyei könyvtárban, illetve a helyi könyvtárakban tapasztalható lényeges hiányosságokat.

1955. november 15.

Megindult az országos "József Attila jelvénytulajdonos olvasómozgalom". Célja: "kiszélesíteni, elmélyíteni és általánossá tenni az olvasást ifjúságunk körében..." Az évenként megismétlődő szervezési, értékelő tevékenységet a megyei könyvtár irányítja.

1956. február

A megyei könyvtár új vezetője Illek József. (1958 májusáig)

1956. március 9.

Megjelenik a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelete a könyvtárügy szabályozásáról. A rendelet végrehajtásáról minisztertanácsi határozat intézkedik. Ezek szerint a megyei könyvtári hálózat központi könyvtára a salgótarjáni megyei könyvtár.

1956. márciusától

"Légy olvasója a megyei könyvtárnak" címmel hétfőnként műsoros előadássorozatot szerveznek az olvasóteremben.

1957. május 11.

A megyei könyvtár jelentést készít a salgótarjáni járási könyvtári helyzetéről, melyet a Járási Tanács VB-a tárgyal meg.

1957.

Színműtárat létesítenek a megyei könyvtárban a műkedvelő színjátszó csoportok segítése érdekében.

1958. március

Diafilmtár létesül a megyei könyvtárban. Az ismeretterjesztő- és mesefilmek egy hétre kölcsönözhetőek.

1958. november 1.

A megyei könyvtár új vezetőjévé Iványi Ödönt nevezik ki.

1958.

Megkezdődött a tájékoztatási szolgáltatás kialakítása.

1959. január

Megkezdődött a megyei, ill. a járási könyvtárakhoz tartozó letéti könyvtárak önállósítása ("tanácsosítás"). A községi tanácsokhoz való intézményátadások programját a megyei könyvtár irányítja. (Ez évben 102 helyen)

1959. március 15.

A megyei könyvtárban lehetővé teszik a szabadpolcos kölcsönzést.

1959. május

A Körzeti Könyvtár megalakulásának tizedik évfordulóján a megyei könyvtár Balassi Bálint nevét vette fel.

1959. május

A megyei könyvtár művelődési autót kapott, azzal a céllal, hogy elsősorban a tanyák komplex művelődési ellátását biztosítsa.

1959. július

A megyei könyvtár alapfokú könyvtárosi tanfolyamot szervez. (6 napos), amely ezután évenként ismétlődött.

1959. szeptember

A megyei könyvtárban megalakult a Nógrád Megyei Irodalmi Csoport a megyéből elszármazott, ill. a megyében élő alkotók, irodalmárok részvételével. (E csoport kezdeményezésére indult a Palócföld c. antológia majd folyóirat.)

1959. szeptember

A gyermekrészleg önálló termet kap a megyei könyvtárban.

1959.

A megyei könyvtár könyvkötészetet létesített, melyet a Madách Imre Gimnáziumban helyeztek el. A dolgozók száma 3 fő.

1959.

Megkezdődött a megyei könyvtár kölcsönzőjének és raktárának átalakítása "korszerű" vaspolcok beépítésével.

1960. május 1.

Önálló, városi fenntartású gyermek és ifjúsági könyvtár nyílt meg Salgótarjában (Vásártér). Vezetője: Oláh Olga; 1963-tól Persik Györgyné. Ezután a megyei könyvtár a 14 éven felüli olvasókat szolgálja ki.

1960. szeptember

A Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár és az SZMT Központi Könyvtára megállapodást kötött a hálózatok közötti együttműködésről.

1961. január 1.

Az 1960 szeptemberében kötött együttműködési megállapodás alapján Nagybátonyban létrejött az Állami és Szakszervezeti Könyvtárhálózati Központ. Ez azt is jelentette, hogy a salgótarjáni járásban önálló járási könyvtár létesült, melynek feladatait eddig a megyei könyvtár végezte.

1961. május

A megyei könyvtár klubkönyvtárat létesít a Pécskő utcában, elsősorban a körzet cigány lakossága művelődésének érdekében.

1961. szeptember

Központi támogatással műszaki tájékoztató szolgálatot szerveznek meg a megyei könyvtárban.

1961.

A Nógrád Megyei Tanács VB. határozatot hoz a könyvtári munka fejlesztésének feladatáról. (1961/223-225. sz. VB. határozat)

1962.

A megyei könyvtár Módszertani Útmutatót jelentet meg az 1961. november 15-én országosan meghirdetett "Könyvbarát mozgalom"-mal kapcsolatos megyei feladatokról. Megalakul a Megyei Könyvbarát Bizottság.

1962. szeptember

A megyei könyvtár újabb művelődési autót (kisbusz) kap, és kapcsol be a kistelepülések es tanyák művelődési ellátásába.

1963.

Megkezdődött a dokumentumállomány felülvizsgálata és az országos irányelvek szerinti selejtezés.

1963.

Ez évben indult meg a tematikus és az aktuális eseményekhez kapcsolódó könyvajánló bibliográfiák rendszeres megjelentetése a megyei könyvtárban.

1964.

A Nógrád Megyei Tanács határozatot (348/1964.) hoz a községi könyvtárak fejlesztéséről.

1964.

A megyei könyvtár duplum és főlőpéldány raktárt létesít Zagypapfalván.

1964.

Madách. 1864-1964. címmel a megyei könyvtár bibliográfiát ad ki a nagy alkotó halálának 100. évfordulója alkalmából.

1965.

Az országos irányelveknek megfelelően megkezdődik a klubkönyvtárak szervezésének és a körzeti könyvtárak kialakításának tervezése és végrehajtása a megyei könyvtár szakmai irányításával és részvételével.

1965. június 15.

Az új épületbe való átköltözés előkészítése és az általános állományellenőrzés végrehajtása miatt a megyei könyvtár bejelenti szolgáltatásainak szüneteltetését.

1966.

A megyei könyvtár felmérést végez a megye gyermekkönyvtárainak helyzetéről és tevékenységéről. Ennek alapján jelenik meg a Gyermekkönyvtári feladatok és lehetőségek Nógrád megyében. + A salgótarjáni megyei könyvtár csoportos foglalkozásai című kiadvány.

1966. április 30.

Ünnepség keretében adták át a Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár új intézményi helyét a József Attila Megyei Művelődési Ház épületének jobb oldali szárnyában.

1966. május 31 - június 1.

Módszertani könyvtárosok országos tanácskozását rendezték meg Salgótarjában a megyei könyvtár közreműködésével. (K.N.)

JELES NAPOK A PALÓCFÖLDÖN

OKTÓBER - SZÜRET

A szüret időpontja a 18-19. században hagyományosan meghatározott volt, valamilyen jeles naphoz kötődött Szent Mihálytól (szept. 29.) Simon-Júdás (okt. 28.) napjáig.

A szüret olyan közösségi jellegű munkaalkalom, amelyhez gazdag szokáshagyomány tartozik. A szüret megkezdésére a jelet puskaropogás vagy mozsárdörgés adta meg. A megélenkült szőlőhegyeken zenélés, nótázás, fegyverdurrogatás hallatszott. A fűrtöket főképpen nők, legények, gyermekek szedték. Késsel vágták le az indáról, sajtárba, kosárba rakták. Ebből a férfiak gyűjtötték össze háti puttonyokban, és a pincéhez, vagy a borházhoz hordták, ahol aztán nyitott hordóba vagy fakádba öntötték. Innen került azután a taposókádba. A taposókádból szűrőkosáron át sajtárba folyt a lé, ezekből töltötték át aztán a színmustot a hordókba.

Persze hogy nem volt ez csendes munka, mint az aratás. Közben tréfa, nóta járta. A szüret végeztével a vincellér fejére cifra kalapot csapott, jobbára szőlőfűrtökből font koszorút húzott, baljába szőlővel díszített botot fogott, s elindította a nótázó szüretelőket menetét. Vidám muzikaszóval érkeztek meg a borházhoz. A vincellér itt a földre csapta a kalapját, és a szüret befejeztét jelentő cirkalmas beszámoló után a koszorút a gazdasszonynak, a botot pedig a gazdának adta át. A gazda házában este trakta volt, amit a végzéstánc, a multság zárt. Szüreti bálakat rendeztek külön az iparosok, a gazdalegények, a szegények.

A kisgazdás községekben a falu kocsmájában közösen tartották meg a szüreti multságot, amelynek bevezető mozzanata a toborzás volt. Ünneplőbe öltözött legények és kocsin ülő, ünneplő ruhás leányok kísérték azt a kocsit, amelynek közepén fején papírkoronával, kezében hatalmas, szőlőfűrtös botot tartva áll a nagy bajuszú, szakállas szőlő- vagy borkirály. A hívogatás kurjongatással, muzikával járt. Ki-ki a menethez csatlakozott, így vonultak be a kocsmába, s tartották meg a szüreti multságot.

A felvonulás alakoskodásra is módot nyújtott. A maskurások a szőlőművelés mozzanatait jelenítették meg.

A szüreti felvonulásokat a századfordulón akárcsak az aratásit, miniszteri rendelettel szabályozták, mintául véve a 18-19. századi uradalmi szőlőmunkások szokásait. A múlt században és előző századokban a szüret idejére a törvénykezést is beszüntették. A szokás ünnepi jellege erőteljesebben érvényesült, mint e században.

A két világháború között nemcsak a bortermő vidékeken rendeztek szüreti felvonulásokat, bálakat. Napjainkban már csak néprajzi érdekesség a szüreti multság.

Irodalom: Bogdán István: Régi magyar multságok. Bp. 1978. Magvető.

Magyar néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság. Bp. 1990. Akad. K.

(G.Zs.)

Híres illusztrációk X.

Illyés Gyula művei

90 éves lenne november 2-án. Kár, hogy nem érte meg, de lehet, hogy szerencse is. Nem kellett elszenvednie a kínos újraértékelést, az "átvilágítást". Bár nem kellene szégyenkeznie, mert minden bírálójának be kellett látnia, hogy ő a magyarság sorsáért felelős, érzékeny művészként maradandóan beírta nevét az irodalomtörténetbe és a nemzet szívébe. Ő az, aki már 1950-ben megírta azt az "egy mondatát" a zsarnokságról.

Műveinek fő illusztrátora Borsos Miklós. Húsz kötetét ő interpretálta a grafika nyelvén.

Borsos Miklós írja kapcsolatukról: "Illyéssel a táj, a félsziget hozott össze 1943-ban.

Irányomban a "kőfaragó", a mesterember felé érdeklődik. A mesterség, az anyag világa egy és ugyanaz akkor is, ha szóból kell márványtömböt csinálni, vagy a követ megszólaltatni.

A folyamai mindkét esetben varázslat. Senki nem tud számot adni, mitől, miért válik a szóból, a szótári szóból Ige, vagy az utca kövéből emberi hang.

Illyés világa, mondanivalója drámai. Szembenéz véres gonoszságokkal, pattanásig feszül soraiban az indulat, és mikor szőlőlugasok aranyló soraiban a szavak édes nedűjét csorgatja, akkor is mindig a magyarság sorsa, múltja, jelene együtt határozza meg egész emberi, írói magatartását. Hasonlóképp szerette Illyés Borsos művészetét. Nem vallomás-e például a következő vers művészeterejéről?

"Járom a nyakon -:

emberre mondva henye szólam.

Hisz a barom

sem tűr lassanként testi kint.

S egyszerre oda minden oltalom.

A kertvégi kis műteremben.

Ahogy a szem oda tekint,

akna robban

némán, de annál hirtelenebben

az idegekben."

(Illyés Gyula: Borsos Miklós: Sz.L.szobra)

(N.J-né)

GYEREKEKNEK

Műemlékeink

Csesztve: Madách kúria

Dombtetőn, díszes parkban áll a késői klasszicista stílusban, a XIX. század első felében épült földszintes kúria. Jelenleg Madách emlékmúzeum. A gerendázott szobákban lakott 1845 és 1853 között Madách Imre, és a ház előtti terebélyes hársfa tövében kezdte írni főművét, "Az ember tragédiájá"-t.

A költő életét es munkásságát bemutató emlékmúzeumot Madách halálának 100. évfordulóján a balassagyarmati Palóc Múzeum és a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum rendezte be.

Kérdezgető

Mikor van napéjegyenlőség?

Amikor azt mondják a felnőttek, hogy napéjegyenlőség van, akkor a nappal és az éjszaka pontosan egyenlő ideig, 12 órán át tart. Ekkor a Nap pontosan keleten kel, körülbelül reggel hat órakor, és nyugaton nyugszik, este hat órakor. Van tavaszi és őszi napéjegyenlőség. A tavaszi napéjegyenlőség idején, március 21-én, véget ér a tél, es kezdődik a tavasz. Szeptember 23-án van az őszi napéjegyenlőség, amikor vége a nyárnak, es elkezdődik az ősz.

Hogyan kaphatjuk meg a betegségeket?

A fertőző betegségek kórokozóit általában a levegővel, a tüsszentéskor, köhögéskor szétröppenő cseppekkel kaphatjuk meg. Azért használjuk tüsszentéskor, köhögéskor a zsebkendőt, hogy ezeket a cseppeket felfogja. Van olyan betegség, amit gyakran megkaphatunk, például a náthát, de van olyan is, amit életében csak egyszer kap meg az ember. Akkor a szervezete megtanul ellene védekezni.

Gyerekek figyelem!

A Balassi Bálint Könyvtár Gyermekkönyvtára rajzpályázathirdet általános iskolai tanulók számára:

"LEGKEDVESEBB

OLVASMÁNYÉLMÉNYEM"

címmel.

A pályamunkán tüntesd fel: az olvasmány szerzőjét és címét, a rajz hátlapján szerepeljen a: név, cím, iskola, osztály.

A legsikerültebb rajzokból a könyvtárban kiállítást rendezünk és kilencet díjazunk.

Három első díj: 1.000,- Ft

Három második díj: 750,- Ft

Három harmadik díj: 500,- Ft

értékű vásárlási utalvány.

A pályázat beküldésének határideje:

1993. május 1.

LUTRA CSEREKLUB HÍREI

Kedves Gyerekek!

Bizonyára tudjátok már, hogy megjelent a legújabb Lutra album, a Tom és Jerry. Újra indul a Lutra játék is és akit érdekel a klubtagok közül azok újra bekapcsolódhatnak a játékba.

Tehát ne felejtsetek el, hogy minden héten, pénteken délután 14-16 óra között várjuk a "régi" és kezdő klubtagokat a Megyei Könyvtárba!

Azok, akik **UTALVÁNNYAL** rendelkeznek, természetesen **INGYEN KAPJÁK MEG AZ ÚJ ALBUMOT.**

Gyertek minél többen, hozzátok el barátaitokat, ismerőseiteket is!

Új könyveink

Oldmeadow, Katherine L.: A sárkányház titka

A romantikus ifjúsági regény az eredeti, 1942-es kiadás nyomán készült.

Színhelye egy leányintézet. Az élénk, rakoncátlan "hölgyek" közül kitűnik a meglehetősen magányos, kopott ruhájú, hallgatag Chloe Waynard. Rövid idő elteltével mégis ő kerül az események középpontjába. Annyira szeretné, hogy a figyelem ráirányuljon, hogy még a hazugságtól sem riad vissza. A lányok titkok rengetegét derítik föl, borzongató kalandok közepette. De mire a tanév véget ér, minden rejtélyről lehull a lepel.

A könyvet felső tagozatos lányoknak ajánljuk.

Híres helyek

A "Tudománytár gyermekeknek" sorozat újabb kötete. A világ nevezetes helyeivel kívánja megismertetni olvasóit. Az izgalmas kérdések - Melyik a Föld legkisebb országa?; Mik azok a fjordok, és hogyan keletkeztek?; Hol van a legmagasabb vízésés? - és a válaszok olvasmányos formában ismertetik meg a gyermekeket Földünk sok híres látnivalójával.

A gyerekolvasók minden korosztálya lapozgathatja e szép kiállítású könyvet.

Kertész István: Híres és hírhedt római caesarok

A szép, képes történelmi sorozat újabb kötetében az író, Caius Julius Caesartól Nagy Constantinusig, kilenc császár uralkodásának történetét mutatja be. Az elsősorban fiatalokhoz, diákokhoz szóló sorozat - az ókortól napjainkig haladva - bemutatja a legfontosabb földrajzi régiók és történelmi korszakok többi kiemelkedő szereplőjét, híres és hírhedt sorsformáló személyiségét is.

A HÓNAP KÖNYVE

Marcali Henrik: A reformáció kora

Marcali Henrik (1856-1940) a századforduló legnagyobb formátumú magyar történetírója volt. Annak az 1870-es években induló történész nemzedéknek egyik legkiemelkedőbb egyénisége, amely már az egyetemen szerezte meg módszertani képzettségét. Azon kevés számú történetíróink közé tartozott, aki a magyar és az egyetemes történelmet, a haza és a világ dolgait együtt tudta ábrázolni, elemezni. Érdeklődése a magyar történelem egészére kiterjedt.

Történelemszemléletének alapja a hegeli értelemben vett idealista világnézet volt. Azoknak az eszméknek az elsődlegességét hangsúlyozta a történelemben, amelyek "megszabják" az emberiség fejlődésének irányát és meghatározzák annak jellegét. Vallotta azonban, hogy a történetírás csak az eszmék és a hozzájuk tartozó intézmények, az eszméket képviselő egyének együttes bemutatásával lehet tudományos szintű.

Nagyobb terjedelmű műveit írói munkásságának legtermékenyebb szakaszában, 1880 és 1900 között írta. Ebben az időszakban szerkesztette a Nagy Képes Világtörténet című sorozat 12 kötetét, amelynek újkorról szóló részét maga írta.

"A reformáció kora" önálló műként is megjelent. Munkájában nemcsak a reformációt, mint szellemi irányzatot, annak jeles képviselőit mutatja be, hanem világossá válik számunkra: mennyire kapcsolatban volt a hitújítás menete korának politikai, társadalmi és gazdasági állapotával.

A mű értéke a történetíró magasszintű felkészültségében rejlik. Marcali Henrik gazdag ismeretanyaga mellett mindig a források kritikai felhasználására, az összefüggések bemutatására és nem elhanyagolható szempontként - a vilá-

gos, sokhelyütt olvasmányos kifejezőmódra törekedett.

Részletesen ismerteti és elemzi a reformáció három fő irányzatát, megismerhetjük azok földrajzi megoszlását az új tanokat hirdető Luther, Kálvin, Münzer életútját, és nem utolsósorban követőik, híveik táborát.

A kötet értékét gazdag illusztrációja is emeli. A kor történelmi eseményeihez, személyiségeihez, a reformációval összefüggő helyszínekhez kapcsolódó 118 szövegközti kép, 38 fekete, 4 színes képtábla és 3 térkép betekintést nyújt a korabeli képzőművészeti életbe is. A terjedelmes történelmi anyagban való eligazodást a könyv végén az uralkodóházakról készült nemzetségtáblák, valamint név- és tárgymutató segíti.

Marcali Henrik "A reformáció kora" című - ismeretszerzést és kutatást egyaránt kiválóan szolgáló - könyve könyvtárunkban helyben használható.

(A.J.)

KIÁLLÍTÁS

Kodály Zoltán emlékezetére címmel 1992. október 5-én, 15.30 órától kiállítás nyílik könyvtárunk emeleti csarnokában.

Megnyitót mond: BECZE LAJOS, a salgótarjáni Állami Zeneiskola igazgatója.

Közreműködik: a Kodály Zoltán Általános Iskola Kicsinyek Kórusa.

Vezényel: Valecsikné Tamás Zsuzsanna igazgatóhelyettes.

(A kiállítási anyag többségét a kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet és a salgótarjáni Állami Zeneiskola bocsátotta rendelkezésünkre.)

ZENEI VILÁGNAP

Október 1.

Muzsika - nagy az ő hatalma. Ledöntötte hajdan Jerikó falait, megszelídítette Orfeusznek a vadállatokat. A csecsemőtől az aggig - soha nem volt - ember

zene nélkül. Amikor először meghirdették, 1975-ben, Európát még fal osztotta ketté. Yehudi Menuhin és Dmitrij Sosztakovics ünnepi üzenete a zenéről, az egységes és megoszthatatlan művészetéről szól. A zene nyelvén indulhat a barátság, a megértés, bizonyítható az egymás iránti tolerancia.

"Zenét nekem" - rendeli Shakespeare Vízkeresztjében Orsino, Illíria hercege. Zenét nekünk, e lélekformáló művészet világnapján, az Örömódái Beethoven IX. szimfóniájából.

(F.M.)

HOGY VOLT

1992. szeptember 7-én Brunda Gusztáv, a MKK mb. igazgatója nyitotta meg a Balassi Bálint Asztaltársaság képzőművész tagjainak kiállítását

A Balassi Bálint Asztaltársaság programjai

Október 2., 17 óra

Műhelynap - Tomka Mária festményei

Október 16., 17 óra

Műhelynap - Vargáné Kővári Krisztina festményei

Október 30., 17 óra

Az Asztaltársasági Füzetek 2. számú anyagának megbeszélése

Október 12-16. között naponta 10-15 óráig ismét kiúsítjuk selejtezett könyveinket 10.-, 15.-, 20.-, 25.- Ft-os egységáron.

Filmsikerek - videón

október 1. 15.30

Hair (Milos Formán)

október 8. 15.30

Mátyás, az igazságos (Ujváry László)

október 15. 15.30

Az egri csillagok (Gárdonyi Géza)

október 22. 15.30

Az aranyember (Jókai Mór)

október 29. 15.30

Légy jó mindhalálig (Móricz Zsigmond)